

Bryggeminner i Sandefjord

I tidlige tider var det utskipningshavn for tømmer i Sandefjord, og de tidligste opptegnelser skriver seg fra vikingtiden 1200-tallet i Sverres Saga.

TEKST: SVEIN OLAV LØBERG

Opp gjennom tidene var det en livlig havn, med tømmer som den store handelsvaren, fortrinnsvis til England, Tyskland og Holland. Den første transporten gikk på prammer ut til skipene som lå til ankers. Gjennom tiden ble bryggene stadig utvidet slik at skip kunne gå helt inn til brygga, og andre deler av sjøsidene ble fylt ut, blant annet med brukt gytje fra Kurbadet.

Hvor var så havna i Sandefjord på denne tida?

Preståsens gamle navn var Oddehog eller Oddefjell, og denne odden, som nå ligger rett inn for Berggrens fiskeforretning, stakk her ut i vannet, og det var ingen passasje utenfor Oddefjell ved vannkanten. Skillet mellom Sande og Hjertnes, som alltid har vært «Ruklabekken» eller som den senere ble kalt «Ruklabekken». På stranda mellom Mobekken og Oddefjell lå skipshavna, da alle veier fra distriktene fører ned hit. Vikene på begge sider av denne stranda heter Hjertnesstranda og Kamfjordkilen. Her går bekken ut, og ut fra et kart tegnet i 1801, kan vi se hvordan denne ser ut. Går vi videre til 1881, ser vi at det er fylt ut med betydelige masser fra Ruklas utløp og østover mot Oddefjell. Enda en linje er trukket opp hvor man kan se strandlinjen i 1927, hvor Hjertnesstranda er flyttet betydelig lenger ut, og vi har fått noe mer faste brygger.

På et kart over Kurbadet «Badeanstalten i Sandefjord» fra 1865, ser vi hvor det er planlagt utfylling og tømt brukt gytje fra badet.

Her kan vi også se brygga som ble anlagt som badebrygge i 1857, rett vest for utløpet til Ruklabekken. Denne ble senere erstattet av Strømbadet, slik vi ser det i dag, bygget i 1869, sør for Park hotell.

FRAKTESKIPET LØVEN III: Båten var en stadig gjest på Sandefjord havn i etterkrigstida, men bildet viser også sidebåten. Før den kom sto det en annonse i avisen som fortalte om tid og sted for ankomst, og som bildet viser, folk møtte opp og sto i kø for å sikre seg sild i bøtter og spann. Dette var billig og god mat for svært mange i en tid der det var mangel på det meste. **FOTO: ARKIV**

Thor Dahl-brygga het tidligere Østre brygge. I 1930 ble den betydelig utvidet og forlenget.

Havnesporet; Fra jernbanen ble det anlagt en jernbanestubb i 1883, fordi jernbanen lå så langt utenfor sentrum. Denne gikk fra Jernbanen og ned til Thor Dahl-brygga. Havnesporets trafikk ble minimal utover i 30-årene og ble nedlagt i 1939.

Dampskipsbrygga, også kalt Pir 4 eller Tollbodkaia, navn som har avspeilet tiden, ligger rett ut for Thor Dahl-bygningen.

Langbrygga, en vinkelformet brygge for småbåter som lå mellom Brødr. Berggren og Thor Dahl-bygget.

I 1952, fant man ved mudringen/byggingen av Hesteskoen på Hjertnesstranda rett ut for der Park hotell nå ligger, en eldre sunket brygge i solid tømmer og stein på indre del. Denne har trolig vært i bruk fra ca. 1580 til 1720, da trelasthandelen var på sitt viktigste for distriktets næring.

Byggearbeidene på bryggene

I 1791 ble det investert i ny brygge til 571 riksdaler, og skipene kunne gå til kai. I begynnelsen av 1800 tallet ble brygga ødelagt av flom og is, og trafikken sank på grunn av dette. Fra 1827 til 1837 ble det bygget en ny og moderne brygge.

Få år senere ble brygga forhøyet en del, da det var dårlig grunn, brygga sank og ved høyvann ble brygga oversvømt.

Inntil 1850 hadde ikke Sandefjord egen havnefogd, men en «fungerende havnefogd» som lå under Larvik. Etter flere forsøk fra 1846 ble havnefogd Tholvsen ansatt i 1850, med en årslønn på 40 spesidaler.

I 1852 ble ny brygge foreslått, men det skulle gå mange år før dette ble en realitet. I tiden fram til 1869 ble bryggearmen sydover og en murt bryggemur fra bryggearmen og østover fram til Oddefjell. Samme år som dette bryggearbeidet ble ferdig, ble også veien fra Grønli ført frem og rundt Oddefjell.

Etter århundreskiftet ble det anlagt flere brygger i den indre del av Sandefjordsfjorden. Utviklingen av Framnes Mek. Verksted, Thorøya, Jahres kjemiske fabrikker, Gimle, Ranvik, Verven brygge m. flere, gjorde at man ikke hadde behov for noen store utbygninger ved havna i byen. Utover i 1930-årene ble det anlagt nye brygger og mye oppgradert og utvidet.

I 1952-54 på Hjertnesstranda ble småbåthavna «Hesteskoen» bygget, og her ble Honnørbrygga plassert, hvor prominente gjester skulle ankomme med båt. Nærheten til utløpet av kloakken (den såkalte Bøe-kanalen) viste seg ikke å være den beste.

Som en følge av dette, ble det i 2009 en større rehabilitering av Hesteskoen med ny gjestehavn og septiktank/pumpe for småbåter.

Forlengelse av Utstikker I for ferger og fergeramper er gjort i flere etapper etter hvert som fergene ble større og krevde forandringer.

FØROGNÅ

I OPPLAG: Rederiet Rosshavets hvalbåter lå opplagt nær Tollboden om sommeren, men forhalte inn til nærmeste brygge når det nærmet seg avgang til feltet slik vi ser på dette bildet fra 1950-årene. **FOTO: JØRGENSEN**

I 1993-94: Museumsbrygge og gjestehavn. Ny brygge bygget til hvalbåten Southern Actor og vikingskipskopien Gaia og ny gjestehavn ble lagt øst for denne.

I forbindelse med at Berggrens fiskebutikk skulle utvides og ny atkomstvei lages, ble det anlagt ny fiskebrygge i 2006.

Andre nyere anlegg er; Ny kai for Pronova i 2002, Kilen brygge to pিরer, småbåthavn på Huvik og Kilen, mudring/miljøtiltak i havnebassenget 2010/11.

Skipsverft/eksterne havner

Rundt omkring i flere vik og bukter var det opplag og større og mindre brygger og kaier, hvor båter lå til kai, enten for reparasjon, utrustning eller i opplag. Ikke minst på Framnæs mek. Verksted, som trengte kaiplasser for utrustning av skip og for skip som lå til reparasjoner. Ved Framnes lå på det meste tre flytedokker. Jotun fabrikk har en kai ved fabrikken på Gimle (tidligere Gimle oljemølle).

Videre ved Ranvik, Lystad, Thorøya, Jahres fabrikk (Pronova Biocare) og Vera

FRAKTEMENN: Mye av utrustningen til hvalflåten ble fraktet fra Brygga på flåter, og dette gamle bildet viser to av fraktemennene på vei utover fjorden til en av fangstbåtene. **FOTO: ARKIV**

(Oleon Scandinavia) var kaier som ble benyttet til utrustning, lasting og lossing, og opplag av skip. Siste brygge og utrustningsbygning for hvalfangsten var «Rosshavs-bua» sør for Jotun, som ble revet i 2009.

Haukerød

Dette bildet fra 19. januar 1946 viser bensinstasjonen til Standard Oil i nordkant av Haukerødkrysset.

TEKST: HARALD FEVANG
FOTO FØR: POLITIARKIVET
FOTO NÅ: BJØRN MARUM OLSEN

Bensinsalget der hadde det utseende som var vanlig for dette oljeselskapet både langs Raveien i Norge og Route 66 i USA på den tiden.

Akkurat denne dagen melder lokalavisen at to lastebiler kom i intim berøring med hverandre i dette trafikkerte krysset.

Videre meldes det at Haukerød Sangkor har

årsmøte på lokalet Vårbrudd tvers over veien, at Yngreslaget har møte hos baker Nilsen like ved siden, og at en pakke er blitt borte ved bussholdeplassen der Haukerød Ring har sitt stoppested.

At filmen «Lev farlig» vises på Verdensteatret denne dagen er vel mer tilfeldig.

Dagens bilde viser at det fortsatt selges bensin og annet samme sted, men nå er det i regi av Statoil og ikke Standard Oil. Huset til baker Nilsen er borte sammen med det bakenforliggende Holands blokkestøperi der det nå er moderne leiligheter.

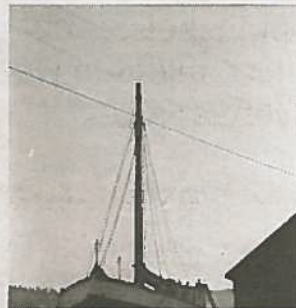

M.B «Viola»

Rederen bak denne båten fra 1946 skal ikke nevnes her, men «Viola» av Sandefjord tok dette året opp en tradisjon fra 1920-årene i vårt distrikt. Skuta ble innbrakt etter et stort smuglingsforsøk av sigaretter fra Danmark.

Visst var smugling ingen ukjent gjeskjeft i en av verdens største skipsfartsbyer, men å fylle hele skuter var noe annet enn å gjemme litt nikotin i skottet til eget bruk etter måneder vekk fra moderlandet. Bildet viser smuglerfartøyet på slippen under Kamfjordåsen i 1946.

TEKST: HARALD FEVANG FOTO: POLITIARKIVET

Bussene

Kanskje kunne vi kalle dette bildet etter Rolf Jacobsens dikt «Bussene lengter hjem»?

Motivet er i alle fall fra Torvet en kald vinterdag for lenge siden med både drosjekiosk og aviskiosk til venstre i snøen. Fire busser er underlig parkert midt på torget. Kanskje var det Riksteatret som var på besøk med en trupp?

Bussvindue var tilmalt med friske figurer, høyttalere var montert, men sydlandsk stemning fantes det synlig lite av.

Kan noen etter å ha sett på bildet ha en mening om det er tatt før eller etter krigen? Vi tar som vanlig imot tips til vår bildebase.

TEKST: HARALD FEVANG
FOTO: KJELL BØRRESENS BILDEMAPPE

SANDEFJORD
LOKALHISTORISKE SENTER
på Pukkestad gård

Har du bidrag til denne siden?

Levér den i avisresepsjonen, mkr. Lokalhistorisk senter. Bilder merkes med hvem, hva, hvor, når, og helst med en beskrivelse. Husk navn og adresse på utlåner. Har du elektronisk stoff, send det til lokalhistorie@sb.no

Sandefjord Lokalhistoriske senters info-gruppe:

Sideansvarlig: Harald Fevang,

Bildeansvarlig: Bjørn Marum Olsen.

Medarbeidere: Sven Erik Lund, Ragnar Iversen, Bjørn Hoelseth, Dag I. Børresen, Gro Middtun, Svein Olav Løberg, Tor Skagun og Odd Galteland.

Kontaktperson:

Sven Erik Lund, tlf. 928 27 154, sv-er-lu@online.no